

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 26. De Præscriptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

pus emerferint de novo exceptiones ex nova causa, vel iurejurando affirmet reus, exceptionem quam obijcere vult, nunc demum ad notitiam suam pervenisse, *d. c. Pastoralis*; vel talis sit exceptio, quæ retroactum processum reddat nullum: cujusmodi est, quæ vel mandati procuratorii vel jurisdictionis defectum arguit, *c. Cum venerabilis 6. versio licet autem h. tit. Or. In nostra sup. De procurat.* Item exceptio excommunicationis majoris, quamvis sit dilatoria, tamen & ante & post litem contestatam objici potest, non obstante termino peremptorio, à iudice, ad exceptiones declinatorias vel dilatorias proponendas, præfixo. Hoc ideo, ne quis in periculum animæ suæ cogatur cum excommunicato communicare, *Clement. 1. h. tit. Exceptionem 12. h. 1. & Clement. 1. eod. tit.* In eâ tamen proponendâ servari debet forma præscripta, *in c. 1. eod. in 6.* Ne per malitiam opponatur. Et hoc procedit in primâ instantiâ: nam si succumbens actor appellaverit, prætextu excommunicationis oppositæ à prosecutione appellationis repelli non debet, cum omnis legitima defensio in iudicio reservetur etiam excommunicato, *c. Significaverunt 11. hoc tit.*

12. Exceptiones Peremptoriae sunt, quæ jus actoris perimunt & elidunt, semperque agentibus obstant, *c. 1. De iuris contestat. in 6. §. appellatur & §. perpetua Instit. eod.* Ut exceptio doli mali, metus, pacti conventi de non petendo seu perpetui, transactionis, solutionis, iurisjurandi, præscriptionis, rei iudicatæ, Senatusc. Vellejani, Macedoniani; & si quid aliter contra leges factum esse dicatur.

13. Quæ exceptiones regulariter ante & post litem contestationem usque ad sententiam proponi possunt, *l. 2. Cod. Sententiam resistendi non posse. l. Præscriptionem Cod. hoc tit.* Nam v. g. exceptiones peremptoriae litem finitæ (quales sunt exceptio rei iudicatæ, transactionis post litem contestatam initæ, iurisjurandi voluntarii, judicialis aut necessarii, ad controversiæ decisionem lite contestata præstiti,) & similiter exceptio rei finitæ, (qualis est exceptio transactionis ante litem contestatam initæ; iurisjurandi voluntarii, judicialis aut necessarii, nondum lite contestata præstiti) licet peremptoriae sint, tamen dirimendarum litium favore ante litem contestatam proponi possunt,

propositæque ipsam litem impediunt, *c. 1. & hoc tit. in 6.* Quinimò certæ sunt peremptoriae exceptiones, quæ post sententiam definitivam, & quidem postquam illa in rem transivit iudicatam, opponi possunt, & oppositæ probatæque executionem impediunt: quæ recensentur à Glossa, *ml. 1. Cod. de juris & facti ignorantia*, Huiusmodi est Senatusc. Macedoniani, & Vellejani. Vide plenius, *Canisium lib. 4. tit. 4.*

14. Et hæc quidem, quæ de exceptionibus rei conventi dicta sunt, nonnumquam contrariis exceptionibus rursus ab actore retinoduntur. Nam uti actionem excludit aut elidit exceptio rei, ita exceptionem rei exceptio actoris, quæ proprie vocatur Replicatio, quasi per eam replicetur id est, resolvatur rei exceptio. Quod si hæc rursus alia exceptione à reo impugnetur, vocatur Duplicatio, & contra hæc solet dari Triplicatio; contra Triplicationem iterum Quadruplicatio; & ita deinceps, multiplicatis nominibus, donec conclusione depurationi partium finis imponatur, *l. 2. D. h. & tit. Instit. De replicat.* Hæc tamen multiplicatio de Jure Canonico non admittitur, saltem quoad testes, antea productos, quos iterò refutare non licet, ut ante diximus, ne nimium extrahatur iudicium *c. Licet sup. De testibus, ubi laudè Panormit.*

TITULUS XXVI.

De Præscriptionibus.

§. I.

Præscriptio & Usucapio quid sit?

1. Præscriptio generaliter accipitur pro omni exceptione.
2. Specialiter pro exceptione peremptoria.
3. Differentia inter præscriptionem & usucapionem quoad effectum.
4. Hodie non minus præscriptio quam usucapio acquiri dominium.
5. Nec minus usucapi res mobiles quam immovibiles.
6. Descriptio præscriptionis & usucapionis.

Titulo præcedenti actum est de exceptionibus in genere. Species verò exceptio-

nis peremptoria est exceptio præscriptionis, de qua plerumque dubitatur, an & quando competat.

1. Pro clariori intelligentiâ sciendum est, veteres usurpasse Præscriptionem pro Exceptione. Primò quidem generatim, pro omni exceptione, quæ opponitur generatim ad excludendam actionem, intentatam ab actore. Unde sicut Exceptionum alia est Dilatoria, alia Peremptoria, ita & Præscriptionum alia est Dilatoria, alia Peremptoria. Hoc modo accipitur: in tit. D. De exceptionibus & præscriptionibus. atque ita Præscribere pro excipere, in l. ult. D. De suspectis tutoribus. l. 1. §. ult. D. Ne de statu de fundorum &c. l. 52. & ult. De D. iudicis. Sic quoque in l. 3. D. De prævaricationibus Præscribere accusatori, est oppositâ exceptione accusatorem submovere & repellere.

2. Secundò, specialius pro exceptione peremptoriâ, proveniente ex eo, quòd tempore legibus definito quis possederit rem aliquam, vel iure aliquo fuerit usus, vel alius ab usu rei abstinuerit seu cessaverit tanto tempore, ut patet ex tit. Cod. De præscript. longi temporis & De præscript. 30 vel 40. annorum. Nam possidens rem aliquam tempore legibus definito, si impetretur à domino, præscribatur, id est excipiebatur tantum temporis possessionem, per quam excludebatur intentionem actoris.

3. Et hinc patet, quomodo olim præscriptio ab usucapione distingueretur. Nam per usucapionem acquirebatur directum dominium, & directa in rem actio: per præscriptionem non acquirebatur directum rei dominium, nec directa actio in rem, sed tantum exceptio peremptoria. Quamvis iure novo ex Constitut. Justiniani per præscriptionem utilis actio acquisita fuerit, l. pensult. Cod. D. De præscript. 30. vel 40. ann. Ideoque secundum leges anteriores ita quoque obtinuisse indicat ibidem Imp. & constat ex l. Si duo §. 1. D. De iure fundo, illis verbis, post longi temporis præscriptionem eorum utilis actio non habere debere, item ex l. Si quis dicitur D. si servus vindicatur, & l. 1. §. fin. D. De aqua pluvia arcenda.

4. At verdò in Jure Canonico, & passim ab Interpretibus præscriptio accipitur pro dominii acquisitione vel juris alieni elisione, proveniente ex tempore legibus definito. Hoc modo sumpta præscriptio proprie ad usucapionem se habet, ut magis commune; omnique usucapio est præscriptio, non contra. Præscriptio enim, qua extinguitur actio personalis vel realis, non est proprie usucapio.

Dico, proprie, quia generaliter dici potest usucapio, quatenus ius & libertas ab aliqua obligatione dicitur usucapi: atque ita rectè dixeris, usucapionem & præscriptionem hodie non distingui, & patere æque late, nec minus per præscriptionem, quam per usucapionem acquiritur dominium.

Nam licet non deñant, qui usucapionem à præscriptione distinguant, quasi usucapio sit rerum mobilium, præscriptio immobilium, tamen ea differentia satis subvertitur ex eo, quòd constat, etiam ante Justinianum, usucapionem præmisse, auctoritate Legis XII. Tabb. fuisse rerum tam immobilium, quam mobilium, §. 1. Instituit. De usucap. Si per errorem, cum seq. l. Eum qui ades 23. D. eod. in quibus exempla usucapionis ponuntur, fundi, ades, prædia. Neque in eo quidquam postea à Justiniano mutatum est, l. univ. Cod. De usucap. transformanda. Nam constituit Imp. in ea lege, ut res mobiles, quæ antea ex Lege XII. Tabb. anno usucapiebantur, non nisi triennio usucaperentur, deinde res ut immobiles omnes, non solum Italicæ, sed & provinciales sive prædia tributaria & stipendiaria præscriberentur, transformata ita usucapione simulque prorogato tempore in utrisque, quod statuit decennium inter præsentem, vicennium inter absentes. Videatur Covar. ad reg. Passifor. §. unico De R. I. in 6.

6. Præscriptionem igitur, postremo modo sumptam, prout in hoc Tit. sumimus, definire licet, quemadmodum Usucapionem definiit Modestinus I. C. quòd sit adiectio dominii per continuationem possessionis temporis lege definiti, l. 3. D. De usucapionibus. Quæ definitio intelligi potest dupliciter; Primò causaliter, ut causa definiatur per effectum. Quòd neque absurdum neque novum est in Jure nostro, sic enim Tutela, §. tutela Instituit. De tutelis; & Justitia Instituit. De iust. & iure definitur per effectum. Etenim usucapio est causa adiectionis dominii, ut formaliter verdò videtur esse ipsa possessio rei alienæ. Hinc enim dicitur diutina possessio, Instituit. eod.

Hinc

Hinc usucapione inchoari *l. Iusto 44. §. fin. D. De usucap. coepum esse, l. Capiam 4. D. eod. durate & perseverare, l. Et à quo 21. Et Non solam 31. §. 6. eod. interpellari, interrumpi, cessare, d. l. 32. §. 4. l. 3. §. 1. Et l. 5. D. prodonato. Item dicimus quem implere usucapionem, *d. l. 44. §. eum qui*: quod sanè dici non posset, si nomine usucapionis acquisitionem dominii, quæ momento contingit, designare velimus.*

Secundò intelligi definitio potest formaliter, seu accipi pro ipsa formali & actuali dominii acquisitione: quo pacto sumitur Donatio, *l. Iustine, De donat. illis verbis, Est & aliud genus acquisitionis Donatio*: nam indubitatum est, donationem ibi capi pro modo acquirendi dominium. Atque ita non ipsa acquisitio dominii est effectus usucapionis ac præscriptionis, sed dominium acquisitum: sicut donationis effectus non est acquisitio dominii, sed dominium acquisitum seu translatum. Hinc dicimus, neminem videri rem usucepisse, nisi dominium acquisiverit Adjectio igitur domini ponitur loco generis definiti, tanquam latius patens: quandoquidem & donatio & traditio & usurpatio rectè dicatur adjectio seu adeptio sive acquisitio dominii. Nam per adjectionem dominii definiit Usucapionem Modest. in *d. l. 3. per adeptionem Ulpian in Fragmentis tit. 19. Et notandum, usucapionem non minus rectè dici adjectionem seu modum acquirendi dominium, quam adeptionem seu modum adipiscendi dominium: adjectionem quidem, non quia dominium juris gentium, quod olim tantum per traditionem acquirebatur, adiciat dominio juris civilis, ut quidam existimant: sed quia possessioni civili, quam usucapiens habet, adjicit etiam dominium: adeptionem verò, quatenus illa mediante usucapiens dominium adipiscitur: sibi que acquirit.*

Non obstat dictæ definitioni, quod in ea non fiat mentio tituli & bonæ fidei: quæ tamen adeo necessaria sunt ad usucapionem, ut sine illis non procedat: quia illa ad usucapionem requisita, satis intelliguntur & comprehenduntur in eo quod dicitur, *per continuationem possessionis temporis lege, definiti*: nam illis verbis satis indicatur agi de tali possessione, quæ bona fide & titulo subnixæ sit, aliæque contineat, quæ ad acquisitionem dominii requiruntur.

§. II.

De requisitis ad Usucapionem; & primò De Possessione.

1. Sine possessione eaque continuata non contingit Usucapionem.
2. Quo modo interrumpatur.
3. Præscriptio alia odiosa, alia mixta, alia favorabilis.

1. **A**D Usucapionem: & Præscriptionem primò requiritur possessio vel quasi possessio, sine qua ista contingere non potest. *Sine possessione 25. D. De usucapion. c. Causam qua cap. Cum olim. 18. hoc tit. & quidem necessum est, ut præcibens sibi, non alteri, possideat, c. Si diligenti 17. hoc tit. sive per se, sive per alium, l. Si quis in princ. D. eod. ad eod. ut tantum præscriptum, quantum possessionem dicatur, & non amplius.*

Debet autem possessio ista seu quasi possessio esse continua, *l. 3. Et l. Nunquam 31. §. 1. D. eod. Id est, non debet ante tempus, ad act. qua agitur, præscriptionem seu usucapionem a lege definitum, ullo momento esse interrupta. c. Illud. 8. c. Auditu 15. b. l. Naturaliter 5. D. eod.*
2. Nam si interrupta fuerit sive per possessionis ablationem, quæ dicitur naturalis interruptio, *d. l. Naturaliter*, sive per litis motionem seu contestationem, quæ dicitur civilis interruptio, *l. Nemo Cod. De acquir. possess. l. Mora 26. Cod. De rei vindicat.* sive etiam per citationem, usucapio ad effectum perducitur nequit, *d. l. nemo Et alius. Cod. De acquir. possess.*

3. Solent tamen distinguere inter præscriptionem odiosam, mixtam, & favorabilem: quod odiosa seu 30. vel 40. annorum solâ citatione, legitime facta, interrumpatur, *Gaill. l. Observ. 45 n. 20. Glos. fin. in cap. Cuiuslibet De officio delegati in 6. Panormit. in c. penult. num. 2. sup. De foro compet.* quia procedit ex negligentia non contradicentis: quod mixta, id est 10. vel 20. annorum, non citatione, sed litis contestatione interrumpatur, *d. l. Mora Cod. de rei vindicat.* quia eum partim sit favorabilis, respectu scilicet præscribentis, partim odiosa, ob negligentiam non repetentis rem suam, media via eligitur, quod denique favorabilis, id est triennalis, quæ cum titulo & bona fide obrinet in rebus mobilibus, neque citatione neque litis contestatione interrumpatur; sed

sententia definitiva opus sit : quia huiusmodi præscriptio in favorem præscribentis introdu-
ta sit, l. Si post acceptum D. De rei vindicac. l. 2.
§. 1. D. De usucap. pro emptore: latius Gaill. d. loco
n. 31.

Illud quoq; hic specialiter statutum est, ut an-
terioris iusti possessionis possessio cum sequentis
possessoris possessione continuetur, & in trien-
nium decennium, vicennium, tricennium con-
numeretur, l. nona circa finem Cod. De usucap.
transformanda.

§. III.

De bona fide.

1. Bona fides quid sit ?
2. Iuris error ad bonam fidem non sufficit.
3. Nisi sit ius dubium.
4. De dubitante, an & quatenus sit bona fides.
5. De possessore iustum & coloratum titulum ha-
bente.

Secundò requiritur bona fides, Mala fidei.
Possessor de R. l. in 6. c. fin. h. t. id est credulitas
qua quis prudenter credit & sibi persuadet rem
esse suam aut saltem ignorat esse alienam : ut si
putet eum, à quo accepit, fuisse dominum cum
non esset, aut saltem ius transferendi habuisse l.
Bona fidei D. de verb. significat. nam malæ fidei
possessor non præscribit, d. c. Mala fidei & d. c. fin.
l. Si aliena D. eod.

2. Dixi, prudenter ; quia si ex ignorantia
crassa vel inordinata cupiditate procedat per-
suasio illa, non erit bona fides. Et hinc iuris
clari error, veluti si quis rem contractu usu-
rario, quem putabat esse iustum, sibi compa-
raverit, aut vellet vel equum à Religioso ac-
ceperit, nesciens Religiosum donare non posse
tamquam improbabilis, possessoribus ad bo-
nam fidem non sufficit, l. Iuris & l. Error D. De
iuri & facti ignorantia, d. l. Nunquam in prin. li-
cet talis ignorantia seu error inculpatus sufficiat
ad præscribendos fructus, ex ipsa percipere,
Covar. 3. Var. resol. c. 3. n. 8. Navar. lib. 1. Consil.
61. De officio Iudicis, l. Sed etsi §. scire D. De petit.
hæredit. quia error circa fructus videtur esse
error facti: existimat enim possessor, sed illos
percipere ex re sua. Iam autem ignorantia facti
ad præscriptionem prodest, d. l. Iuris & d. l. Er-
ror.

3. Dixi, iuris clari ignorantiam non produ-
se ; quia aliud dicendum de ignorantia iuris
valde dubii, vel etiam verè dubii, Navar. d. loco
quia quando ius est verè dubium, id de quo
utrimque multorum sunt sententiæ, licet in
praxi utramlibet sequi sententiam, pertinet ac-
si clarum ius esset, Lessius 2. De lastit. cap. 6. De-
spuat. 5. n. 16.

4. Quòd si verò dubitet quis, an res sit sua, non
erit bonæ fidei. ad inchoandam possessionem,
quam diu manet dubitatio, Covar. ad Reg. Pos-
sessor. 2. p. §. 7. n. 3. & seq. quia ut quis rem, quam
antea non habebat, sibi vindicare & usurpare
incipiat, requiritur, ut determinatè iudicet
eam vel nullius esse, & ita fieri suam per occu-
pationem, vel certè esse suam, licet id antea non
adverterit. Censetur tamen talis habere bo-
nam fidem, sufficientem ad continuandam pos-
sessionem, bona fide occupatam. Probatur ex can.
Si virgo xxxiv. q. 1. ubi dicitur, in iure prædiorum
sam diu quemque possessorem bona fidei dici,
quam diu se possidere ignorat alienum : & ex d. l. fin.
h. t. ubi dicitur, oportere, ut qui præscribit, in nulla
temporis parte rei habeat conscientiam aliena. Et
enim dubius non est sibi conscius rei alienæ &
ignorat se possidere alienum ; atque in dubio
melior est conditio possidentis, quam non possi-
dentis. Videatur Covar. d. loc. §. 7. Lessius d. cap.
6. Dubitat. 3. & 4. ubi tradit, quod dubitans,
num res sit sua & simul dubitans, an
liceat eam sibi retinere, & tamen retinens rem,
mala fide continuet possessionem, nec ei currit
præscriptio, l. Si fur. D. De usucap.

5. In possessore autem, titulum iustum &
coloratum habente, videtur in dubio rectius
præsumi bona fides, arg. l. Verius D. De probat.
nisi forte à rei domino, ne emeret, admonitus,
emerit nihilominus, l. Si fundum Cod. de rei vin-
dicat. vel alias contra legum interdicta merca-
tus fuerit.

§. IV.

Quo tempore bona fides requira-
tur.

1. Mala fides superveniens iure civili non inter-
rumpit usucapionem.
2. Hæres proinde mala fidei succedens defuncto re-
hæ præscribit eo iure.

80

3. Simd

3. *Singularis successor quando accessionis iure utatur.*
4. *Iure Pontificio bona fides omni tempore adesse debet.*
5. *Bona fides à quo tempore adesse debeat in contractibus.*
6. *Mala fides post completam usucapionem superveniens, non nocet.*
7. *Per usucapionem acquiritur dominium etiam directum.*
8. *Ratio introducenda usucapionis.*
9. *Removetur opposita.*

R equiritur autem de iure civili tantum ab initio bona fides: nam eo iure mala fides superveniens non interrumpit prescriptionem.

1. Quia illa est facti, usucapio verò seu prescriptio (nam hæc duo hodie confunduntur) iam inchoata est iuris: quæ autem sunt facti, non debent tollere ea, quæ sunt iuris, *l. Si unus § pactus ne peteres D. de pactis.*

2. Et ideo iure civili si defunctus possederit bona fide rem aliquam aliquo tempore, poterit eius successor universalis, v. g. hæres aut bonorum possessor aut fidei commissarius, licet malæ fidei fuerit, usucapere, utendo accessione illius temporis, quo defunctus possedit, & cepit usucapere: quia sufficit defunctum ab initio fuisse bonæ fidei possessorem, cum eius personam representet, sitque successor universalis, *l. Hæres 22. D. de usucap. & eiusdem cum illo iuris. l. Hæredem 59. D. de reg. juris;* habeaturque pro eadem persona *l. Hæres* Hinc etiam è diverso, si defunctus fuerit malæ fidei possessor, hæres eius quantum vis bonæ fidei, nullo tempore poterit prescribere, licet non utatur accessione temporis, quo defunctus possedit: quia representat personam defuncti, in illiusque omne ius succedit; & vitia refert, nec malam fidem sua ignorantia excludit. *Cum hæres 11. D. de diversis & temporal. prescrip.*

In singularibus autem successoribus quovis titulo, seu luerativo sive oneroso, non aliter tempora coniunguntur, quam si uterque tam auctor quam successor, bonæ fidei initium habuerit. Ideoque si venditor fuerit bonæ fidei possessor; emptor verò mala fide coeperit possidere rem, non poterit uti accessione temporis, quo venditor possedit, neque etiam absque accessione per se ullo tempore usuca-

pere. *l. 2. si eam rem D. Pro emptore.* Et contra, si venditor mala fide coeperit possidere, emptor verò bona fide, poterit hic quidem per se tempore legitimo usucapere, quia in successorem singularem vitia actoris non transeunt nec impediunt usucapionem, *6. Cura inf. De iure pignorat. uo tam è poterit uti auctoris sui accessione.*

4. At verò iure Pontificio malæ fidei possessor nullo tempore, quantum vis longo, prescribit, & mala fides superveniens interrumpit prescriptionem, *6. fin. h. t.* quia qui scit rem esse alienam ante completam usucapionem, & tamen retinet tamquam suam, peccat mortaliter *d. e. fin. can. Si quid manifesti xxxiv. q. 5.*

Nec obstat ratio juris civilis, quia illa ex juris quadam subtilitate nata est, quæ anime periculo non est præferenda, Et ideo etiam in foro sæculari seu laico jus Canonicum servandum est: quia regula est, quod, quando jus civile pugnat cum Canonico, & agitur de peccato vitando, sequendum sit Canonicum, etiam in foro civili, *e. nolit 13. sup. de iudicio.*

5. Observanda verò hic est differentia inter emptionem & alios contractus: nam in aliis contractibus sufficit adesse bonam fidem à tempore traditionis, licet ea non adfuerit à tempore contractus, *l. Si aliena 10. l. Si in qui 15. l. Iusto 44. D. de usucap.* In emptione verò adesse bona fides debet non solum tempore traditionis, sed & tempore ipsius contractus. Ratio diversitatis est, quia improbè facit, qui, dato pretio, rem alienam inuito domino transferri in se studet per venditoris fraudem: nec potest in mala fide non esse, qui rem ab eo nundatur, quem scit non esse dominum, nec jus alienandi habere, *l. Si in emptione 34. §. item D. de contrah. empt. l. Alienum 6. l. Eos 14. C. l. Si servum 16. Cod. de furtis.* At verò si v. g. mihi stipuletur ab aliquo rem alienam sciens, sufficit ad prescriptionem, quod existimem ejus esse, tempore traditionis, qui possum merito existimare, illum sibi eam rem comparasse, ad satis faciendum promissioni suæ. Quamquam si quis, iustissimo errore ductus, putet se emisse rem quam non emit ut quia per suam ei sit à servo vel procuratore suo esse emptam, possit non obstante errore, rem talem prescribere *l. 2. §. si à pupillo, cum seq. D. Pro emptore.*

6. Sed quid si, prescriptione legitime comple-

superveniât deinde scientia rei alienæ? Potest qui præscripsit, non obstante tali scientia re præscriptam retinere, tamquam jam non amplius alienam, sed suam: quia per præscriptionem auctoritate legis acquiritur dominium illius,

7. Non tantum utile, sed etiam directum, sive sit res mobilis, sive immobilis, ut patet ex l. 3. *D. De usucap.* Ubi usucapio dicitur esse adjectio sive acquisitio domini, sine distinctione utilis vel directi. Similiter Canones indistinctè loquuntur de dominio, dum agunt de usucapione seu præscriptione: & in *can. Clerici xxvi. qu. 3.* dominium, per præscriptionem aequisitam, vocatur proprietas. Idque obtinet, sive dominus fuerit negligens, sive non:

8. Quia leges introduxerunt præscriptionem non tam ob negligentiam dominorum quam ob bonum publicum, ne diu & ferè tempore incerta essent rerum domania, l. 1. *D. De usucap.* Utque litium aliquando esset finis, *fin. D. Pro suo*: & longi temporis error ac confusio evitaretur, *c. Vigilanti 5. b. e.*

6. Ideoque non obstat, quod dicitur, neminem privandum esse re sua sine culpa: quia id non obtinet, quando ut privetur, exigit ratio boni communis seu publici.

Hinc etiam non obstat Reg. qua dicitur, id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non debere, l. *Id quod nostrum D. De reg. juris*: quia id fieri potest postulante bono publico: & diuturnum domini silentium est veluti factum ejus, alienantis rem suam l. *Alienationis 28. D. De verb. signific.* Idque ex dispositione legis quæ propter bonum publicum præmit dominium, tanto tempore tacentem, & in rebus suis requirendis ac recuperandis negligentem, in alienationem earum consentit, Ideoque non potest etiam dici præscribens locu prelati cum alterius, scilicet domini, jactura, *contra l. nam hoc natura D. De condi. indebiti*: Quia is sibi imputare debet, quod intra statutum à lege tempus rem suam inquirere, & à possessore recuperare non studuerit.

Non obstat quoque, quod is, cui res est adjudicata per sententiam Judicis, nitentem & subnixam falsa præsumptione, teneatur ad restitutionem: tum quia Judex per suam sententiam non intendit transferre dominium, sed solum declarare, utrius sit; eum interitum

per legem præscriptionis intendat, ita exigente bono publico, transferre dominium in præscribentem: tum quia præscriptio non nititur falsa præsumptione negligentia, sed exigentia boni communis.

§. V. De Titulo.

1. *Ad usucapionem necessarius est titulus sive causa possidendi.*
2. *3. Titulum sufficit esse putativum, non verum.*
4. *5. In præscriptione longissimi temporis non est necessarius.*

INsuper ad præscriptionem requiritur justus titulus, id est causa habilis ad transferendum dominium vel usucapiendi conditionem. Talis est stipulatio, emptio, donatio, permutatio, testamentum, legatum, & similes, l. *Divina Cod. de præscript. longi temporis*. Nam titulus hujusmodi est causa iusta possessionis, quæ est proxima causa usucapionis seu præscriptionis. Et regula Juris est, absque justo titulo non posse dominium per usucapionem seu præscriptionem acquiri, l. *nullo iusto 24. Cod. de rei vindicat.* Hinc commodatarius, depositarius, conductor, colonus, inquilinus, rem commodatam, depositam, conductam præscribere non possunt: quia non sunt illi justii tituli, id est, habiles & sufficientes ad transferendum dominium.

2. Necessè tamen non est, hunc titulum esse verum, sed sufficit esse putativum, seu quod merito & iusto errore putetur esse verus. Hinc etiam nunc pro emptore, nunc pro legato, nunc pro dote, nunc pro suo, & sic de similibus, quamvis verus titulus non adsit, ratione iusti erroris permilla est usucapio: ut v. g. si fundum, quem mihi tradis dicas, te vendidisse patri meo, nec tamen vendideris, l. *Si ancillam D. Pro suo*, vel dixeris mihi rem legatam, cum non esset, l. *fin. D. Pro legato*.

3. An verò de Jure Canonico etiam requiratur titulus, merito dubitari potest, præsertim ob, *c. Ad aures, c. Si diligenti h. tit. c. 1. eod. in 6.* Ubi traditur sufficere bonam fidem, neque esse necessarium titulum, nisi præsumptio vel jus commune sit contra præscribentem.

4. Cæterum hoc intelligendū videtur potius de præscriptione longioris temporis, quàm ordinarii.

ad præscribendum, veluti centum annorum vel 30. aut 40. Nam regulariter in huiusmodi præscriptione neque de iure Canonico neque de iure civili requiritur titulus, sed sufficit bona fides cum possessione tanti temporis: quia sæpe multa habemus in rebus nostris, quæ propter diuturnitatem temporis quo titulo accepimus, ignoramus. Videatur Covar. ad reg. Possessor. §. 5. n. 2.

5. Ut verò breviori vel alio tempore ordinatio, v. g. 10. vel 20. annorum, contra privatum præscribatur, verus vel putativus requiritur titulus, l. Celsus D. eod. c. Si diligenti hoc sit l. unica Cod. de usucap. transformanda; nisi sit præscriptio rerum incorporalium, l. Si quis diuturno D. Si servitus vindicetur: quia tractatur de modico præiudicio; secus, si de magno: vel nisi sit præscriptio statutaria, in qua tenendum Bald. in l. 2. Cod. De præscript. longi temp. non requiritur titulus.

§ VI. De Tempore,

1. Tempus ad usucapionem requisitum est varium.
2. Res mobiles privati hominis triennio usucapuntur.
3. 4. Res mobiles & immobiles sine titulo 30. annis.
5. Immobiles cum titulo 20. vel 20. annis.
6. Contra Ecclesiam Romanam centum annis.
7. Contra aliam piam causam quadraginta.
8. Exceptio.
9. Nomine rerum immobilium que veniant.
10. Servitutes etiam præscribi ad instar rerum immobilium.
11. Servitus mixta & realis qua dicatur.
12. A quo tempore servitutum currat præscriptio.
13. Quo pacto iura incorporalia dicantur usucapi.

1. **D**enique requiritur, ut tempus ad præscriptionem seu usucapionem à iure præscriptum sit completum: quod tempus pro varietate rerum, quæ præscribuntur, varium est. Et quidem ante Justiniani tempora res mobiles in Italia poterant usucapi annali possessione: immobiles verò biennio, Iustus. De usucap. in princ. Cum verò hoc jus non satis esset consentaneum æquitati, Justinianus illud reformavit, & statuit, * 2. ut res

mobiles hominis privati, vel etiam Ecclesiæ cuiusvis, trienniali possessione ulocaperentur: prout de rebus privati hominis constat ex l. unica Cod. de usucap. transform. & instituit d. in. de rebus Ecclesiæ ex Auth. Quas actiones Cod. De sacrosanctis Ecclesiis quæ Authentica recepta est ad Ecclesiam, ut patet ex can. ult. & penult. xxi. q. 1.

3. Ad usucapionem rerum immobilium sine titulo requiruntur triginta anni, si ex privata sint, l. 3. Cod. de præscript. 30. vel 40. annorum, ubi res immobiles contra privatum præscribuntur triginta annis sine titulo (nam indeidem judicandum est de mobilibus; quandoquidem de his nihil aliud statutum sit, deficiente titulo;) sive Ecclesiæ, quia cum Ecclesia in mobilibus non habeat privilegium, sed tantum in immobilibus, quoad res mobiles transferi eodem iure debet, quo privatus. Videatur Covar. ad reg. Possessor. §. 5. n. 2.

4. Quod ad res immobiles attinet, ex quoque vel sunt privatorum, ad quarum præscriptionem cum titulo requiruntur decem anni inter præsentem, viginti inter absentes, Instituit. l. loco & d. l. unica. præsentem dicuntur, qui in eadem civitate vel provincia habitant: absentes, qui in diversis provinciis, Abbas in c. De quaribus hoc titulo sive res sit sita in eadem civitate vel provincia, si sit alibi, etiam trans marenam in præscriptione sine rei præscribenda non attenditur, l. Cum in longi §. sancimus Cod. De præscript. longi temp.

Quod si quis præfens fuerit octo annis, & postmodum alio migret mutanda habitatio- nis causa, ut res immobilis contra ipsum præscribatur, seu potius ut præscriptio, inchoata per octo annos, compleatur, opus erit adhuc quatuor annis, quia super erant duo anni ad eam complendam contra præsentem, qui duplicari nunc debent ratione absentia, Auth. Quod si quis Cod. de præscript. longi temp.

5. Sine titulo præscribuntur res immobiles triginta annis, c. Sanctorum 3. h. sis. l. Si quis §. 2. Cod. De præscript. 30. vel 40. annorum.

6. Vel sunt res immobiles Ecclesiæ, eaque vel Romanæ, ad quarum præscriptionem contra ipsam Ecclesiam requiruntur centum annis, c. Cum vobis 14. h. 2. c. fin. eod. in 6. Auth. Quas actiones Cod. de sacros. Ecclesiis.

7. Vel alterius Ecclesiæ, Hospitalis, Monasterii,

serui, aut piæ causæ, veluti legata, donationes ad piæ causas: & requiruntur quadraginta anni, ut de Ecclesia habetur, *in c. De quarta 4. h. 1. de aliis verò piis locis & causis d. Anth. Quar. actiones. Covar. in d. Reg. Possessor §. 2 n. 3.* Itaque obtinet, siue sit privatus, qui præscribit, siue ab Ecclesia, etiam Romana seu Summus Pontifex, præscribat. * 8. Attamen adversus monasteria quædam & Collegia Regularium et privilegiis non præscribitur, nisi sexaginta annis: veluti adversus Monasteria Ordinis Sancti Benedicti. eosque, qui illorum privilegiis gaudent, & adversus Congregationem Sancti Salvatoris. Quod si, postquam quis per quinquennium cœperit præscribere rem immobilem privati cum titulo, ea res devenit ad Ecclesiam inferiorem Romana, satis erit possidere deinceps cum bona fide per viginti annos, ut adversus eam Ecclesiam valeat præscriptio, quia de erat solum dimidium temporis requisiti ad præscribendum contra privatum inter præsentates: si verò ad Ecclesiam Romanam pertinere incipiat, sufficit deinceps possessio quinquaginta annorum. Ceterum ipsa Romana Ecclesia seu Summus Pontifex, & quilibet alius Princeps adversus privatum eodem tempore præscribere potest quo quilibet privatus adversus alium privatum.

9. Nomine autem rerum immobilium comprehenduntur etiam jura & actiones ad mobilia: item census, redditus, beneficia, ius patronatus ac servitutes: * 10. Nam & hæc quoque, saltem mixtæ & merè reales præscribuntur eodem tempore, quo res immobiles, nempe cum titulo decem annis inter præsentates, viginti inter absentes & sine titulo triginta annis, *l. fin. vers. fin. Cod. De præscript. long. temp. nec eo casu, quo adest titulus; in mere reali servitute requiritur scientia & patientia eius, contra quem præscribitur. d. l. fin. 1. sed tunc solunt quando adest titulus, l. 2. Cod. De servitutibus. & aqua,*

11. Servitus mixta dicitur, quæ à re debetur personæ. Talis est usufructus, qui præscribitur non ratione possessionis, quam usufructuarius habet in fundo, cum illa possessio sit tantum naturalis, sed ratione civilis possessionis ipsius iuris utendi fruendi, seu iuris: quod vocatur usufructus, *Gomel. Var. resol. l. 2. cap. 15. sub nu. 20. vers. sic, item etiam quia illa pos-*

sessio. Servitus merè realis dicitur, quæ à re rei debetur. Et licet quidam hic distinguant inter mere reales continuas, quales volunt esse tigni immittendi oneris ferendi, stillicidii, & similes, & inter discontinuas, quales ponunt servitutem itineris, viæ, actus, tamen banc distinctionem alii merito improbant, cum omnes servitutes habeant causam continuam, licet exercitium interdum intermittatur, l. 14. Cod. De servitutibus: l. 28. D. eod. tit. animoque perpetuo retineantur.

12. Cum autem proxima causa præscriptionis sit continua possessio, sciendum, eam aliter incipere in servitutibus affirmativis, id est in quibus tribuitur jus ad aliquid agendum, circa rem alterius, ut est tigni immittendi aquæ ductus, & similes; aliter verò in negativis, id est quibus jus datur ad impediendum, ne quis aliquid agat, v. g. ne alius tollat domum, ne venetur in tali silva, ne eruat lapides in tali fundo: nam in affirmativis incipit ab eo die, quo quis tali jure utitur bona fide; in negativis verò incipit ab eo die, quo quis prohibet vel impedit alterum, ne quid agat.

13. Sed quomodo, inquires, servitutes, aliaque iura incorporalia, usucapi & præscribi possunt, cum neque tradi neque possideri queant, & sine possessione non contingat usucapio seu præscriptio; quia licet proprie non tradantur, nec etiam proprie possidentur, tamen, sicuti quasi traduntur, & quasi possidentur, ita etiam quasi usucapionem seu præscriptionem admittunt, & quidem instar immobilium, *l. fin. Cod. De præscript. long. temp. l. 2. & penult. Cod. De servitutibus. quia immobilibus annumerantur, l. 13. Cod. d. t.*

§. VII.

Quinam præscribere possint.

1. *Tantum præscriptum, quantum possessum.*
2. *Etiam filiusfam, & pupillus usucapere potest.*
3. *Non servus.*

Illud nunc restat inspiciendum, quinam præscribere possint & quæ res præscribi: Præscribere possunt, qui suo nomine possidere: quia, ut dictum est, sine possessione non currit præscriptio; * 1. & inde tantum dicitur præ-

scriptum, quantum possessum, & non amplius, *e. Cum olim. Et ibi DD. h. tit. l. 1. §. Iulianus. Et ibi Gloss. Bart. Et alii D. De itinere actuque privato. Ideoque præscribitur à v. g. servitute palei: nisi centum oves in fundo alieno, si major numerus pascatur, non censetur aucta servitus, d. §. Iulianus l. 12. Cod. de servitutibus, l. 1. §. 18. D. De aqua quotida & asirva.*

2. Hinc igitur non solum pater familias, sed etiam filius familias, maximè castrensis & quasi castrensis peculia, usucapere potest, & similiter pupillus, l. 4. §. 1. Et 2. D. De usucap. etiã sine tutore, modo habeat animum possidendi, d. §. 2. Azo in Summa tit. De usucap. pro emptore num. 4. Item infans, sed tutore auctore, l. 32. §. 2. D. De acquir. possess. Sic etiam furiosus, quod ante furorera possidere cœpit, usucapit, d. l. 4. §. 3. Hostien. in Summa h. tit. num. 3. * Aliud dicendum de servo: nam is usucapere nõ potest d. l. 4. §. 4. l. 22. Et 118. D. De reg. iuris. quamvis Dominus etiam ignotans ex causa peculiari per servum possit usucapere, l. 1. §. 5. D. De acquir. possess. l. 2. D. Pro soluto.

§. VIII.

Quæ res præscribi possint.

1. Præscribi possunt res omnes, non prohibita specie licet.
2. Prohibentur, Exemptio ab obedientia superioris.
3. Ius visitandi procurationis exigenda.
4. Res, quæ non sunt in commercio.
5. Limites provinciarum.
6. Res pro indiviso communes pluribus.
7. Res mera facultatis, &c.

P Ræscribi seu usucapi possunt res omnes quæ nominatim vel lege aliqua vel speciali ratione non prohibentur; cum corporales, sive eæ mobiles sint sive immobiles, *Insti. de usucap. in prin.* tum etiam incorporales, modo antea dicta.

2. Prohibentur autem Præscribi; Primò Exemptio ab obedientia superioris: cum non liceat à capite membra recedere, *e. Cum non liceat. l. 2. h. t.*

3. Secundò, Jus visitandi & procurationis exigendæ, adversus superiores, quando scilicet eæ procuratio ex jure competit: non si ex privilegio vel consuetudine, quia tunc præ-

scribi poterit *e. Cum ex officiis. hoc. junctâ doctrina DD. ibid. Capella Tholof. 332.* Hinc quia Legatis & Nuntius Sedis Apostolicæ ex jure procurationes debentur, adversus eas præscriptio locum non habet, *e. Accedentes hoc. tit.* Alius tamen, præter subditum, præscribere potest adversus Prælatum, ut ad se pertinent illius subditi, & à se in posterum visitentur, ubique non antiquo Prælato, procuratio debetur, *d. e. Cum ex officiis h. t.*

4. Tertio, Res ulibus publicis deputatae, ut forum; theatra, via publica, & similes; itemque res communiõ hominum exempta, ut res sacrae, religiosæ, *sed aliquando Insti. de l. 9. D. eod.* Item jus decimarum à laico post Concilium Lateranense præscribi nequit, sicut nec qualibet alia res spiritualis, quia ejus est incapax laicus, *cap. Caussam. 7. hoc. tit.*

5. Quarto, Limites provinciales Episcopatum ac Parochiarum, & quæ hujusmodi limitibus coherent, modo tamen constitutales sint præfixos constitutosque fuisse, *e. Super eo. 2. inf. De parochiis, can. Quicumque junctâ Gloss. can. Licet cum can. seq. xv. l. 9. 4.* Ne scilicet provinciarum termini confundantur, *d. can. Quicumque. Aliis si de his non constet, vel probari non possint, præscribi poterunt, e. Quia judicanti. h. t. can. Volumus xvi. 9. 5.*

V. Liber homo VI. Res furtiva & vi possessa, & quæ ex ea nascitur, *§. furtiva Insti. De usucap. VII. Res filci, Insti. eod. VIII. Retinendi probibitæ, ut res pupillares, l. 10. D. Quæ ad servitum amit. IX. Res dotales l. 4. Et 16. D. De fundo dotale: nisi inchoata fuerit præscriptio antequam fierent dotales l. 30. §. fin. Cod. De jure dotium.*

6. X. Res indivisim communes pluribus, ab aliquo sociorum præscribi non possunt, cum is nomine aliorum possideat, *l. Communem D. Quæ ad servitum amit. disti. juxta distinctionem Boerii Decis. 58.* consortes seu fratres aut cohæredes æquis portionibus pro diviso possident: nam tunc præsumitur inter eos facta divisio.

7. Denique, ut alias similes omittam, res, quæ sunt merae facultatis, præscribi nequeunt, *l. 2. D. De via publica: nisi prohibitioni interpositæ is, qui meram facultatem habet, cum patientia acquiescit. Vide Gailz. Obsor. 18. num. 4. ubi*

ubi tradit, juri offerendi propterea non præscribi, ne quidem spatio triginta annorum, quia consistat in mera facultate; & simul ostendit, jas offerendi habere quoque locum inter creditores ei tamen præscribi spatio 30. annorum: quia non competat creditoribus per modum facultatis, sed per modum actionis, cum sit accessorium ad ipsam actionem: ad exemplum actionis hypothecariæ, quæ similiter triginta annis præscribitur, l. Cum notissimi C. de præscript. 30. vel 40. annor. Gail. d. l. n. 12.

TITULUS. XXVII.

De sententia & re judicata.

§. I.

Sententia quid sit & quotuplex?

1. Ratio ordinis.
2. Sententia & Res judicata quid sit?
3. Sententiarum alia Definitiva, alia Interlocutoria.
4. Definitiva alia Condemnatoria, alia Absolutoria.
5. Interlocutoria quæ sit.
6. Et unde sic dicatur?
7. 8. Alia est merè interlocutoria, alia vim habens definitiva.

Expeditis iis, quibus se actores ad agendum, & intentionem suam fundandam, muniant, & iis quibus è diverso rei sese ad propulsandas & elidendas actiones, & intentionem actorum curvandam, atque absolutionem ab impetitione eorundem per sententiam judicis assequendam, defendunt: sequitur, ut agamus de ipsa sententia, qua Judex, visis actis, probationibus, allegationibus atque exceptionibus, secundum quod ex iis sibi iustum visum fuerit, super causa controversa pronuntiat, & finem controversiæ imponit, vel absolvendo vel condemnando; & consequenter de rejudicata.

2. Nam Sententia hic est ipsa pronuntiatio seu definitio Judicis; finem controversiæ imponens, Res verò iudicata est ipsa causa controversa, quæ finem controversiæ pronuntiatione Judicis accepit, vel absolutione vel condemnatione, l. 1. D. de re judicata. Quamquam

& sententia, quatenus decurso ab ea appellationis tempore manet veluti à partibus approbata & judicata, non malè quoque res judicata dicitur; eoque pacto dici solet, sententiam transire vel transivisse in rem judicatam.

3. Sententiarum alia est Definitiva, alia Interlocutoria. Definitiva est sententia Judicis, quæ principalem causam seu controversiam definit ac terminat, absolvendo vel condemnando. l. 1. D. de rejudicata Gloss. in Clement. 2. De sequestrat. possess. & fructuum.

Per hoc, quod dicitur, Sententia Judicis, excluduntur Arbitrium, Transactio, Jusjurandum, Præceptum de solvendo, quod fit in confessum, non servato ordine juris, & sine causæ cognitione: quia licet hæc causam definiant, non tamen sunt sententiæ definitivæ Iudicum.

Dicitur, Absolvendo vel condemnando; quia alias non esset definitiva, d. l. 1. D. de re judicata & l. Prasus 3. Cod. de sent. & interlocut. om. jud. Nisi sit sententia in causa appellationis, in qua sufficit dicere Iudicem, malè esse appellatum, bene judicatum, vel contra, l. eos qui 6. Cod. de appellat. Non est tamen accessio Iudicem uti verbo Condemno vel Absolvo, sed sufficit, quod utatur æquipollentibus, Glossa in d. l. Prasus, quia licet, ubi certa verba pro forma requiruntur, uti in Baptismo & Eucharistia, non sufficiant æquipollentia, tamen sufficiunt ubi verba in genere pro forma requiruntur, ut in sententia definitiva, in matrimonio, in quo sufficit consensus per quæcumque verba exprimeret, c. Ex litteris c. 2. de parte inf. De sponsalib. & in stipulatione, l. 1. §. Si quis ita & §. fin. D. de verb. obligat.

4. Hinc autem patet Definitivam esse duplicem scilicet Condemnatoriam & Absolutoriam. Exempla sententiæ definitivæ sunt, si Iudex pronuntiet satisfandum esse, vel non esse, quando principaliter petitur, alioquin non esset definitiva: si de nullitate sententiæ principaliter dubitetur, & super eò sententia feratur: si pronuntietur rem esse petitoris: si quis condemnatur ad restituendam rem aliquam, & sic de similibus.

5. Sententia Interlocutoria propriè dicitur quæ inter principium & finem causæ super aliquo incidenti vel emergenti profertur, Gloss. in Clement.